

vydavnychyy viddil Rivnens'koho derzhavnoho humanitarnoho universytetu, 2008. – s. 238–243.

5. Borshchevych V. Ukrayins'ketserkovnevidrozdzhennyanavolyni (20–40 rr. KhKhst.). – Luts'k: Vezha, 2000. – 53 s.

6. Haponyuk L., Pyrozko M., Chayka V. Yevanhel's'kyrukhnavaolyni. V dokumentakh v dolyakhlyudey. – Luts'k: KhM "Ukrayins'kamisiyablahovistya", 2009. – 447s.

7. Hiblett E. Tserkvatasuspilstvo – novi zavdannya ta pryntsyypivpratsi. Materialy IV Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi "Svitohlyadni osnovy ta naukovy dokazyRozumnohoZadumu v genezizhytataVsesvitu". Vypusk 5. – Ostroh: Ostroz'kaakademiya, 2014. – s. 43–47.

8. Hohulya S. Protestantyzm u sotsiokul'turnomu prostorinezalezhnoyiUkrayiny: problemamizhderzhavoyu i tserkvoyu. Materialy II Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyikonferentsiyi "NaukovidokazyRozumnohozadumu v genezitatbuttiVsesvitu". Vypusk 3. – Ostroh: Ostroz'kaakademiya, 2012. – s. 69–76.

9. Lukasik Ya. Bibliynyystandartvidnosyntserkvytaderzhavy. Materialy IV Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi "SvitohlyadninosnovytanaukovidokazyRozumnohoZadumu v genezizhytataVsesvitu". Vypusk 5. – Ostroh: Ostroz'kaakademiya, 2014. – s. 180–184.

10. Lyubashchenko V. Istoriyaprotestantyzmu v Ukrayini. Kurslektsiy. – L'viv: Prosvita, 1995. – 346 s.

11. Molochko V. Mezhiplyvuderzhavy i tserkvy naprotseformuvannya y utverdzhennya vidkrytoho hromadyans'kohospilstva. //V.Molochko// Relihiynapanorama: informatsiyno-analitychnyy zhurnal. – 2008. – #12(87). – s. 32–33.

12. Nadol'skiy R. Baptyzm v proshlom y nastoyashchem. – Mynsk: "Belarus", 1987. – 61 s.

13. Richyn'skiy A. Suchasnyystan tserkovno-relihiynoho zhyttaukrayins'koyilyudnosti v Pol'shchi. – 1927. – 19 s.

14. Shenderovskyy Lyudvyk. Evanhel's'kyekhrystyane: Vozrozhdennoevanhel's'koedyzhenye v ystory cheskoxy khrystyanskoxytserkvy: Ystorycheskyochoerk (XIX–XX vv.). – Toronto: KanadskyySoyuzevanhel's'kykhkhrystyan, 1980. – 519 s.

15. GutscheAdam. Historia ruchubaptysty cznegonaziemiach polskich. [Elektronnyyresurs]. – Rezhymdstupu: <http://www.teologia.protestanci.org/artykuly/art67.php>

Kravec O. P., teacher of department of indo-european languages, National university of "Ostrogskaya akademiy" (Ukraine, Ostrog), gileya.org.ua@gmail.com

The Relationships between the Church and the State in Poland in 20–30s of XX Century: an Experience of the Baptist Congregations

This article is concerned with analysis of the relationships between the Church and the State in the period of 1920–30s years on the example of the Baptist Church, with some peculiarities of the Polish legislation, as well as interdenominational relationships in the Rzeczpospolita at that time.

Keywords: the church-state relationships, the Baptists, the Evangelical Christians, the Second Rzeczpospolita, the Polish authority.

Кравец А. П., преподаватель кафедры индоевропейских языков, Национальный университет "Острожская академия" (Украина, Острог), gileya.org.ua@gmail.com

Государственно-церковные отношения в Польше в 20–30 гг. XX ст.: опыт баптистских общин

В статье проанализированы государственно-церковные отношения в Польше в 20–30 гг. XX ст. на опыте баптистских общин, указаны особенности законодательно-правовой базы, влияние доминирующих церквей, отношения между конфессиями.

Ключевые слова: государственно-церковные отношения, баптисты, евангельские христиане, Вторая Речь Посполита, польская власть.

* * *

УДК 94(477)*94(437.1/2)

Корсак Р. В.

доктор історичних наук, доцент кафедри туристичної інфраструктури і сервісуфакультету "Туризму", Ужгородський національний університет (Україна, Ужгород), korsagr@inbox.ru

КОНЦЕПЦІЯ ЄВРОПЕІЗАЦІЇ ЧЕСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Розглядаються трансформаційні процеси під час вступу Чехії до ЄС. Автор розкриває характерні риси процесу політичного, правового, економічного реформування чеського суспільства відповідно до вимог європейської спільноти. Дослідження теми стало можливим завдяки використанню загальнонаукових методів пізнання: аналізу, синтезу, системності, узагальнення, конкретності, історизму та діалектичного методу. У науковому даробку віддано перевагу історичним методам дослідження: історико-генетичному, історико-порівняльному, історико-синтетичному, історико-діахронному, емпіричному аналізу тощо. Автор дійшов висновку, що процес європеїзації Чехії впливав і на українсько-чеські відносини. Тому вдале використання чеського трансформаційного досвіду, буде сприяти пришвидшенню інтеграції України до ЄС та розвитку відносин з Чеською Республікою та іншими країнами Центральної Європи.

Ключові слова: європеїзація, Чеська Республіка, Україна, чеське суспільство, реформи, трансформація, Європейський Союз.

Європеїзація розглядає трансформаційні процеси під час вступу країн Центрально–Східної Європи до ЄС. У цьому контексті актуальним є проаналізувати процеси європеїзації які тривали у Чеській Республіці, тому що вони впливали й на українсько-чеські відносини, а також і на відносини з іншими постсоціалістичними країнами Центральної Європи, які є членами Європейського Союзу. Необхідно відзначити, що аналіз процесів європеїзації чеського суспільства і вироблення рекомендацій, які можуть бути використані у роботі урядів, міністерств і відомств України не є предметом широкого кола спеціальних наукових досліджень у вітчизняній історіографії. Серед праць можна виділити дослідження Г. Зеленько [1], Л. Кіцили [2], В. Федурця [10]. Тому у даній статті вперше в українській історіографії робиться спроба виробити підходи, щодо використання чеської концепції європеїзаційних реформ в умовах підписання Україною Угоди про асоціацію з ЄС.

Країни Центрально–Східної Європи, у тому числі і Чехія, по різному відреагували на адаптаційний тиск з боку ЄС розробивши відповідні національні програми і стратегії. Хоча адаптаційний тиск Європейського Союзу на посткомуністичні країни був у цілому однаковим, реагування на нього мало чітко виражені національні особливості впродовж усіх етапів європеїзації [6, с. 218–224]. Можна виділити наступні її рівні:

1. Інституційний рівень;
2. Репрезентативна консолідація. Характеризується формуванням політичних партій та груп інтересів, а також плюралізацією організацій чеського громадянського суспільства;
3. Поведінкова консолідація, охоплює зміни на рівні чеських політичних еліт та професійних груп;
4. Оціночна консолідація – формування масової підтримки демократичного режиму у Чеській Республіці.

У Польщі та Угорщині початок системної трансформації став результатом переговорів між новою та старою елітами. У Чехословаччині – "оксамитова революція" 1989 р. привела до краху старої посткомуністичної системи та усунення від влади

КПЧ. Протівники вступу в ЄС – це традиційно фермерські партії або націоналістичні, зокрема у Польщі – Самооборона, Угорщині – Угорська партія справедливості, у Чехії – консерватори, Громадянська демократична партія на чолі з В. Клаусом, в Україні – Комуністична Партія [7, с. 304–315].

Основу чеської концепції європеїзації склали наступні чинники:

1. Була правильно організована робота по координації діяльності органів влади ЧР та взаємодії з органами ЄС по проведенню реформ, гармонізації національного законодавства до вимог Євросоюзу, тощо. Ця робота проводилася послідовно на протязі тривалого відрізка часу. Для її організації та координації у 1994р. був створений Комітет Уряду у справах європейської інтеграції. З часом він реорганізовувався відповідно до вимог і складності завдань. Так, у 2001 р. ця інституція була перетворена на Раду Уряду у справах європейської інтеграції, а у 2003 р. – на урядовий Комітет з питань ЄС. Він став головним робочим координаційним органом у питаннях відносин з Євросоюзом у структурі органів державного управління. Його завданням було сприяння реалізації стратегічної ролі Уряду ЧР у справі формування та реалізації політики стосовно ЄС. Він також здійснював координацію Галузевих координаційних груп (ГКГ), які опрацьовували законопроекти Європейської комісії і впливали на розробку та підготовку цих проектів. Таким чином, протягом всього часу забезпечувалася неперервна, послідовна робота по реалізації стратегічних завдань [5, с. 106–109].

2. Досягнення злагоженості та політичної стабільності у країні задля проведення реформ на кінцевій стадії які б привели Чехію до Європейського Союзу. Так, на початку 2000 року був підписаний “Патент взаємної підтримки” – п’ять міжпартійних документів до т.зв. “опозиційної угоди” (липень 1998 р.). Підписанням міжпартійних документів був створений також політичний прецедент у новітній історії Чехії, коли основні політичні суперники, відклавши партійні амбіції, продемонстрували розуміння державних пріоритетів та національних інтересів країни в реалізації її стратегічної мети. За висновками чеських політологів, основним політичним наслідком підписання зазначених міжпартійних документів було те, що завдяки компромісу, досягнутому між ГДП і ЧСДП, зникла загроза виникнення нової урядової кризи у країні, яка була б небезпечною на завершальному етапі підготовки ЧР до вступу до Євросоюзу [5, с. 106–109; 3, с. 40–49].

3. Загальний процес реальної інтеграції ЧР до ЄС знайшов продовження у реалізації “позиційних документів”. Були розроблені Програми з підготовки вступу в ЄС. У 2000 р. було реалізовано програму: спільна зовнішня політика та політика безпеки і митний союз, а у 2001 р. – зовнішні відносини, комерційне право, вільне пересування послуг, вільне пересування капіталу, соціальна політика і зайнятість і т. ін. У 2002 р. було реалізовано програми: регіональна політика та координація структурних засобів [4, с. 27–32].

4. Відповідно до вимог часу на політичних і економічних викликів періодично розглядалися та

корегувалися основні засади внутрішньої і зовнішньої політики та затверджувалися Концепції економічних реформ та зовнішньої політики. Зокрема, у 2003, 2006 та 2009 роках розроблялися чеська Концепції проєкспортної політики, у яких детально у розрізі окремих країн визначалися конкретні заходи та параметри двостороннього співробітництва. Україна була серед пріоритетних країн для співробітництва в зовнішньоекономічній сфері. На особливу увагу заслуговує Концепція у сфері зовнішньої торгівлі, що приймалася в умовах світової фінансово-економічної кризи. Чехія звузивши коло пріоритетних країн, одночасно вирішила сконцентруватись на співпраці з Україною, що впливало з детального плану співробітництва, який містив чотири напрямки проведення заходів [8, с. 199–207].

5. Послідовне проведення економічних реформ наблизило економіку Чехії до стандартів ЄС. Перед вступом у 2004 року, економіка Чехії на 70 відсотків відповідала середньому рівню країн ЄС [9, с. 89–91].

6. Формування національної ментальності щодо повернення до загальноєвропейських цінностей від яких Чехія відійшла в силу історичних обставин.

7. Своєчасне проведення секторальних структурних змін у економіці, що забезпечило конкурентоздатність чеської продукції на світових ринках. 80% чеського експорту спрямовувалось до країн Європейського Союзу.

8. Проведення податкової реформи сприяло розвитку малого та середнього бізнесу. Рівень податків на початку 2004 р. у Чехії був співвідносний з розмірами податків у ЄС.

9. Прозорість ведення бізнесу, відкритість усіх майнових реєстрів, та відкритий доступ до реєстру власників та засновників суб’єктів підприємницької діяльності, створило сприятливий інвестиційний клімат у Чехії. У її економіку до 2012 року надійшло кумулятивно понад 140 млрд. дол. США прямих іноземних інвестицій, що втричі перевищує надходження в Україну. Середня заробітна плата складала понад 1300 дол. США [10, с. 61–66].

10. В Україні на відміну від Чеської Республіки тільки зараз прийнято законодавство про відкриття реєстрів, але вони ще до кінця не відкриті. Насамперед, це реєстр власників майна, власників та засновників суб’єктів підприємництва та інші. Це суттєво знижує привабливість іноземних інвесторів до ведення бізнесу в Україні, підриває довіру.

11. За допомогою регіональних фондів підтримки з державного бюджету Чехії та Євросоюзу вдалося забезпечити регіональний розвиток і знизити диспресивність східних регіонів Чехії [3, с. 40–49].

12. Чеська Республіка успішно реалізувала проєкспортну політику шляхом державної підтримки участі суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності у презентаційних і виставкових заходах, бізнес та економічних форумах в інших країнах. Зокрема, відповідно з Концепцією зовнішньоекономічної діяльності, Уряд ЧР розглядає рекламно-інформаційну та виставкову діяльність, як важливу складову проєкспортної політики держави. Об’єм коштів, що направлявся в ЧР на ярмарки і виставки, досягав 1% валового внутрішнього продукту, тобто близько

260 млн. дол. США. У країні була запроваджена програма державної підтримки чеських виробників продукції у міжнародних виставкових заходах. Одне з провідних місць у системі державної підтримки виставково-ярмаркової діяльності посідало Міністерство промисловості і торгівлі Чеської Республіки, яке здійснювало повне або часткове фінансування участі чеських фірм у 50–60 міжнародних виставково-ярмаркових заходів, що проходили у зарубіжних країнах. Міністерством у кінці кожного року затверджувався список виставкових заходів, у фінансуванні яких братиме участь в наступному році. Так, щорічно затверджувався перелік з близько 60 міжнародних виставок за кордоном, у рамках яких надавалася державна підтримка участі чеських фірм і компаній. Для порівняння, якщо у 2003 р. на державну підтримку розвитку експорту з державного бюджету було спрямовано 1,4 млрд. крон (близько 50 млн. дол. США) на забезпечення проєкспортної політики (кредитування та страхування експорту, підтримка участі чеських підприємств у виставках, діяльність торговельно-економічних місій та представництв агентства “ЧезТрейд”), то у 2010. р. ці витрати досягнули 4,4 млрд. крон (близько 155 млн. дол. США) [9, с. 89–91; 3, с. 40–49].

Таким чином, вступ Чеської Республіки до ЄС відбувався за умов політичної та економічної стабільності у країні. Набуття Чехією членства в Євросоюзі підтримували майже все чеське суспільство та політичні сили. У країні почали набувати визначального характеру зразки європейської демократії, ринкової економіки та високих соціальних стандартів. На кінець 2004 р. Чехія мала вже позитивне торговельне сальдо понад 1,4 млрд. євро, а у 2005 р. – 3,05 млрд. євро. Протягом 2004–2006 рр. ЧР поступово інтегрувалася до єдиного ринку і політичної системи європейської спільноти. Отже, за десять років незалежності, з 1993 по 2003 рік, Чехія змогла виробити і втілити у життя власну концепцію європеїзації, яка сьгодні з успіхом може бути використана українськими урядовими чинниками для швидкої і успішної інтеграції в європейське співтовариство.

Список використаних джерел

1. Зеленько Г. Взаємозалежність фаз демократизації і становлення громадянського суспільства у постсоціалістичних країнах / Галина Зеленько [Текст] // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – К., 2007. – Вип. 10. – С. 86–100.
2. Кіцила Л. Ю. Труднощі й здобутки Чеської Республіки на шляху до Європейського Союзу (1996–2000) [Текст] // Вісник Львівського університету ім. Івана Франка. Серія: Міжнародні відносини. – Львів, ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – Вип. 9. – С. 70–79.
3. Корсак Р. В. Политическая ситуация в Чешской Республике 2004–2009 гг. [Текст] // Современный научный вестник / Серия: Экономические науки. Государственное управление. – Белгород: Руснаучкнига, 2013. – №19 (158). – С. 40–49.
4. Корсак Р. В. Исследование трансформации общественно-экономических отношений в Чешской Республике в трудах российских ученых (нач. XXI в.) [Текст] // Современный научный вестник / Серия: Экономические науки. – Белгород: Руснаучкнига, 2013. – №4 (143). – С. 27–32.
5. Корсак Р. В. Трансформаційні процеси в Чеській Республіці 1993–1999 рр. [Текст] // Науковий вісник Ужгород. ун-ту. Серія: Політологія, Соціологія, Філософія. – Ужгород: Говерла, 2009. – Вип. 13. – С. 106–109.
6. Корсак Р. В. Чеська Республіка: процес становлення державності (країнознавчий нарис). Нові технології в геодезії,

землепорядкуванні та природокористуванні [Текст] // Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 28–30 жовтня 2010 року). – Ужгород: Говерла, 2010. – С. 218–224.

7. Милованов В. С. Чехия [Текст] // Центральнo-Восточная Европа во второй половине XX века. В трех томах. Том Третий. Трансформация 90-х годов. Часть II. – М.: Наука, 2002. – С. 304–339.

8. Мотрук С. Головні напрямки зовнішньої політики Чеської Республіки на рубежі ХХ–ХХІ ст. // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. Міжвідомчий збірник наукових праць / Відп. ред. С. В. Віднянський. – К.: Ін-т історії НАН України, 2004. – Вип. 10. – С. 199–207.

9. Мразова Л. Инвестиционные поощрения в Чешской Республике [Текст] // Предпринимательская деятельность в Чешской Республике. 2005/2006. – Прага: G plus G, s.r.o., 2006. – С. 89–91.

10. Федурця В. П. Реалізація Чеською Республікою Асоційованої угоди з Європейським Союзом: досвід для України [Текст] // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – Ужгород: УжНУ – Ліра. – Вип. 13. – С. 61–66.

References

1. Zelen'ko G. Vzájemozávislost' faz demokracizacii' i stanovlenija gromadjans'kogo suspil'stva u postsocialistychnyh kraj'nah / Galyna Zelen'ko [Текст] // Suchasna ukrai'ns'ka polityka. Polityky i politology pro neї. – K., 2007. – Vyp. 10. – С. 86–100.
2. Kicyla L. Ju. Trudnoshhi j zdobutky Ches'koi' Respubliky na shljahu do Jevropejs'kogo Sojuzu (1996–2000) [Текст] // Visnyk L'vivs'kogo universytetu im. Ivana Franka. Serija: Mizhnarodni vidnosyny. – L'viv, LNU im. Ivana Franka, 2002. – Vyp. 9. – С. 70–79.
3. Korsak R. V. Politicheskaja situacija v Cheshskoj Respublike 2004–2009 gg. [Текст] // Sovremennij nauchnyj vestnik / Serija: Jekonomicheskie nauki. Gosudarstvennoe upravlenie. – Belgorod: Rusnauchkniga, 2013. – №19 (158). – С. 40–49.
4. Korsak R. V. Issledovanie transformacii obshhestvenno-jekonomicheskikh otnoshenij v Cheshskoj Respublike v trudah rossijskikh uchenyh (nach. XXI v.) [Текст] // Sovremennij nauchnyj vestnik / Serija: Jekonomicheskie nauki. – Belgorod: Rusnauchkniga, 2013. – №4 (143). – С. 27–32.
5. Korsak R. V. Transformacijni procesy v Ches'kij Respublici 1993–1999 rr. [Текст] // Naukovyj visnyk Uzhgorod. un-tu. Serija: Politiologija, Sociologija, Filosofija. – Uzhgorod: Goverla, 2009. – Vyp. 13. – С. 106–109.
6. Korsak R. V. Ches'ka Respublika: proces stanovlenija derzhavnosti (krai'noznavchij narys). Novi tehnologii' v geodezii', zemleporjadkuvanni ta pryrodokorystuvanni [Текст] // Materialy V Mizhnarodnoi' naukovopraktychnoi' konferencii' (m. Uzhgorod, 28–30 zhovtnja 2010 roku). – Uzhgorod: Goverla, 2010. – С. 218–224.
7. Milovanov V. S. Chehija [Текст] // Central'no-Vostochnaja Evropa vo vtoroj polovine XX veka. V treh tomah. Tom Tretij. Transformacija 90-h godov. Chast' II. – M.: Nauka, 2002. – С. 304–339.
8. Motruk S. Golovni naprjamky zovnishn'oi' polityky Ches'koi' Respubliky na rubezhi XX–XXI st. // Mizhnarodni zv'jazky Ukrai'ny: naukovi poshuky i znahidky. Mizhvidomchij zbirnyk naukovykh prac' / Vidp. red. S. V. Vidnjans'kyj. – K.: In-t istorii' NAN Ukrai'ny, 2004. – Vyp. 10. – С. 199–207.
9. Mrazova L. Investicionnye pooshhrenija v Cheshskoj Respublike [Текст] // Predprinimatel'skaja dejatel'nost' v Cheshskoj Respublike. 2005/2006. – Praha: G plus G, s.r.o., 2006. – С. 89–91.
10. Fedurcja V. P. Realizacija Ches'koju Respublikoju Asocijovanoi' ugody z Jevropejs'kym Sojuzom: dosvid dlja Ukrai'ny [Текст] // Naukovyj visnyk Uzhgorods'kogo universytetu. Serija: Ekonomika. – Uzhgorod: UzhNU – Lira. – Vyp. 13. – С. 61–66.

Korsak R. V., doktor of historical sciences, professor, faculty of "Tourism", department of tourism infrastructure and services, Uzhgorod National University (Ukraine, Uzhgorod), korsakr@inbox.ru

Concept of Europeanization Czech society

The article examines the transformation processes in the country's accession to the EU. The author reveals the characteristics of the process of political, legal, economic reform Czech society in accordance with the requirements of the European Community. A study was made possible through the use of scientific methods of knowledge: analysis, synthesis, systematization, generalization, concrete, historical and dialectical method. In the preferred scientific heritage historical research methods: historical and genetic, historical, comparative, historical and synthetic, historical and diachronic, empirical analysis and more. The author concludes that the process of Europeanization the Czech Republic had affect on the Czech–Ukrainian relations. So good use of the Czech transformation experience will help accelerate the

integration of Ukraine into the EU and to develop relations with the Czech Republic and other Central European countries.

Keywords: Europeanization, Czech Republic, Ukraine, Czech society, reform, transformation of the European Union.

Корсак Р. В., доктор исторических наук, доцент кафедры туристической инфраструктуры и сервиса факультета "Туризма", Ужгородский национальный университет (Украина, Ужгород), korsakr@inbox.ru

Концепция европеизации чешского общества

Рассматриваются трансформационные процессы во время вступления Чехии в ЕС. Автор раскрывает характерные черты процесса политического, правового, экономического реформирования чешского общества в соответствии с требованиями европейского сообщества. Исследование темы стало возможным благодаря использованию общенаучных методов познания: анализа, синтеза, системности, обобщения, конкретности, историзма и диалектического метода. В научной статье отдано предпочтение историческим методам исследования: историко-генетическом, историко-сравнительном, историко-синтетическом, историко-диахронном, эмпирическому анализу и тому подобное. Автор пришел к выводу, что процесс европеизации Чехии влиял и на украинско-чешские отношения. Поэтому удачное использование чешского трансформационного опыта, будет способствовать ускорению интеграции Украины в ЕС и развитию отношений с Чешской Республикой и другими странами Центральной Европы.

Ключевые слова: европеизация, Чехия, Украина, чешское общество, реформы, трансформация, Европейский Союз.

* * *

УДК 355.23(470+571)“1917”

Золотарьов В. С.

кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства, Харківський національний автомобільно-дорожній університет (Україна, Харків), zolvist@i.ua

Роль партії кадетів у формуванні системи політичної влади Росії після Лютневої революції 1917 р.

Досліджується власна роль кадетської партії щодо формування системи політичної влади Росії після повалення самодержавства. Розглянуто відношення до факту Лютневої революції у середині кадетської партії. Проаналізовано роль кадетської партії у створенні Тимчасового уряду та її ставлення щодо продовження Першої світової війни та проведення Установчих зборів. Доведено, що кадети мали власну позицію щодо вирішення значених проблем, яка виходила з програмних настанов партії.

Ключові слова: Конституційно-демократична партія, Російська імперія, Державна Дума, Тимчасовий уряд.

Лютнева буржуазно-демократична революція у Росії – це одна з найбільш важливих тем політичної історії Росії ХХ ст., яка на жаль, має дуже протилежні оцінки. За радянських часів більше уваги мала Перша революція в Росії 1905–1907 рр. та звичайно, Велика Жовтнева Соціалістична революція 1917 р. Винятком можуть бути роботи відомих радянських істориків як: Н.Г.Думової, В.С.Дякіна, В.І.Старцева, В.В. Шелохаєвата ін. Сучасна російська історична наука у висвітленні подій Лютневої революції 1917 р. все частіше акцентує свою увагу на її доцільності. Частина істориків її засуджують, особливо звинувачуючи при цьому діяльність партії кадетів, Прогресивного блоку та лібералів взагалі. Саме ці політичні сили, на думку цих істориків, підірвали самодержавну систему і тим зруйнували Російську імперію. Інші науковці, навпаки, доводять закономірність цієї революції та необхідності реалізації поставлених перед нею задач. Прикладом може служити Всероссийская научно-практическая конференция “Российский либерализм в региональном измерении: идеи, структуры, тактики, лидеры”, яка

відбулася у 2008 р. у Ярославлі, де розглядалася роль лібералів у революції.

Таким чином, мета даної статті полягає саме у об’єктивному висвітленні ролі кадетів у ході та наслідках Лютневої революції. Для досягнення цієї мети автор використовує комплекс документальних джерел: архівних та опублікованих матеріалів.

Початком Лютневої революції прийнято вважати події у столиці, які розгорнулися в міжнародний жіночий день 23 лютого 1917 р. Уряд виявився зовсім нездатним запобігти тим революційним виступам, які почалися, почав обговорювати питання, про те, чи розпустити Державну Думу або оголосити перерву в її роботі. З метою порятунку свого становища та приборкання революції, уряд пішов на переговори з лідерами Прогресивного блоку.

Головним стало питання про формування влади. Ліві кадети підтримали пропозицію меншовиків і трудовиків про те, щоб Дума взяла на себе організацію нової влади [1, спр. 32, арк. 187]. М. В. Некрасов переконував встановити військову диктатуру. На його думку, потрібно домогтися від уряду указу про передачу всієї повноти влади товаришу військового міністру, генералу О. О. Маніковському. П. М. Мілюков відреагував миттєво і заявив, що старий уряд уже випустив владу зі своїх рук і вступати з ним у переговори даремно. Однак Думі проголосувати себе владою також не варто, оскільки законодавча установа брати на себе виконавчі функції не може. Відкидаючи план М. В. Некрасова, П. М. Мілюков радив зупинитися на реальному плані поділу влади між представниками династії й Думою [7, с. 472].

Авторитет П. М. Мілюкова виявився значним у цей критичний час. Було прийнято його рішення про створення Тимчасового комітету членів Державної думи. Мета Комітету полягала у відновленні порядку та встановленні відносин з політичними лідерами й установами. До з’ясування обставин і прояснення ситуації, “ця, формула мала ту перевагу, яка задовольняла потребам часу та нічого не визначала надалі. Обмежуючись мінімумом, вона все-таки створювала новий орган і не підводила думців під кримінал” [7, с.483].

Кадети прагнули одержати можливість приймати безпосередню участь у справах державного управління. Саме за цю мету й повела свою боротьбу кадетська партія в Лютневій революції, яку кадети прагнули реалізувати, не за допомогою революційної боротьби, включаючи збройне повстання, а тільки законним, парламентським шляхом.

Подальша доля самодержавства не цікавила більшість російського суспільства. Кадети зіграли важливу роль у формуванні серед населення думки, відповідно до якої проведення необхідних реформ можливо лише за умов обмеження самодержавної влади, що самодержавство уявляє собою перешкоду до прогресивного розвитку Росії. Всього цього, як вважали кадети, можна було досягти встановленням у Росії конституційної монархії, на зразок Англії. Ось чому лідер кадетської партії так наполегливо вмовляв Великого князя Михайла Олександровича прийняти владу [7, с. 459]. Кадети відіграли певну роль у ліквідації системи самодержавної влади.